

MAGASINET

Dagens Næringsliv

FOTO: PETTER BERTENSEN

GJØR BUTIKK PÅ SIKKERHET. Nettbutikken Milrab selger turutstyr og taktisk-tekniske hjelpemidler. Finn Magnus Torall (til høyre) og Lars Andreas Aglen sjekker lagerbeholdningen. Les om preppetrenden på side 46. →

SJEFREDAKTØR OG ADM. DIREKTØR
AMUND DJUVE

FEATUREREDAKTØR
GRY EGENES

REDAKSJONSSJEFER
FRODE FRØYLAND
frode.froyland@dn.no

ESPEN HARPESTAD MIKALSEN
espen.mikalsen@dn.no

BILDESJEF
JAN JOHANNESSEN
jan.johannessen@dn.no

VAKTSJEF
GØRIL SÆTHER
goril.saether@dn.no

KÅRE HENRIKSEN (PERMISJON)
kare.henriksen@dn.no

DESK
KARI LIVE RØNNINGEN, AD
kari.ronningen@dn.no

DIGITALDESK
ASTRID NORVEIG NYMOEN (PERMISJON)
astrid.nymoen@dn.no

ANDERS STENSEN, AD
anders.stensen@dn.no

JULIE ULVESTAD, AD
julie.ulvestad@dn.no

JOURNALISTER
LINE DUGSTAD
line.dugstad@dn.no

ESKIL ENGDAL
eskil.engdal@dn.no

CECILIE ENGER
cecilie.enger@dn.no

EMMA CLARE GABRIELSEN
emma.clare.gabrielsen@dn.no

KNUT GJERNES
knut.gjernes@dn.no

OLE ØYVIND SAND HOLTH
ole.oyvind.holth@dn.no

OSMAN KIBAR
osman.kibar@dn.no

LARS BACKE MADSEN
lars.madsen@dn.no

MORTEN MØST
most@dn.no

ALF MARIUS OPSAHL
alf.opsohl@dn.no

GØRAN SKAALMO
goran.skaalmo@dn.no

KJETIL SÆTER
kjetil.seter@dn.no

MAGASINET kommer som bilag i Dagens Næringsliv hver lørdag.

DAGENS NÆRINGSLIV AS
Postboks 1182 Sentrum, 0107 Oslo
Sentralbord 22 00 10 00
Abonnement & løssalg 815 11 815

Dagens Næringsliv redigeres etter Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Bidrag som ikke er bestilt, honoreres ikke.

M NÆRINGSLIV

Ut mot Rema 1000

Tidligere kjøpmenn kritiserer dagligvarekjeden for økt detaljstyring, press og kontroll.

36 →

M PROFIL

Seriedronningen

Nora Ibrahim skal lokke ungdommen tilbake til NRK fra Netflix.

44 →

M LIVET

Dommedag light

Hva gjør du når vannet stopper og strømmen kortslutter? Møt de som alltid er beredt.

46 →

M FOTOGRAFI

Gode, gamle bilder

Sabina Kohls i Fotoimpex i Berlin forteller om pågang blant unge folk som foretrekker analoge bilder.

56 →

M PORTRETET

Kruttrøyk i KrF

KrFs nestleder Kjell Ingolf Ropstad står midt tidenes høfligste ideologiske ragnarokk.

60 →

A VIN

En nydelig årgang

2015 i Rhone-dalen er den beste årgangen på flere tiår. Merete Bø gir deg vintipsene.

70 →

EN FOLKELIG KRISEPLAN

Nordmenn flest satser på stat og kommune når krisen kommer. Møt de som har tatt saken i egne hender.

TEKST VILDE SAGSTAD IMELAND FOTO PETTER BERNTSEN

Trondheim og Oslo

INGER THOMMESSEN LÅSER opp døren til kjellerboden sin. Under det svake, mørkegule skinnet fra lyspæren i boden har hun, foruten en vifte som ble innkjøpt da årets sommervarme var på sitt mest intense, en hylle fylt med hermetikk, posesupper, stormkjøkken og tre store dunker, med til sammen 15 liter vann.

- Solcelledrevet batterilader har jeg også her et sted. Og et sugerør som kan filtrere opptil 700 liter vann. Jeg har dessverre ingen alternativer for fyring. Det burde jeg helt klart hatt, sier Thommessen.

27-åringen, som jobber som konsulent i Oslo kommune, har nettopp flyttet inn i ny leilighet på Tveita.

- Det er en tanke jeg har hatt i mange år. Hvis noe skjer, som gjør at min hverdag slutter å være helt normal ... hva har jeg i huset mitt, og hva mangler jeg?

FARLIG VARME. Neste uke lanserer Direktoratet for sikkerhet og beredskap en kampanje for å forberede nordmenn på kommende kriser. Direktoratet vil at den enkelte av oss skal være i stand til å klare seg i 72 timer på egen hånd i en krisesituasjon. Og krisene vil komme. Forrige uke varslet FNs klimapanel at klimarelaterte risikoer knyttet til matvaresikkerhet og vannforsyning vil øke med den globale oppvarmingen.

«Flere skjønner alvoret nå», sa klima- og miljøminister Ola Elvestuen til Aftenposten etter sommerheten. Virkningene av den nesten-apokalyptiske sommervarmen på Sør- og Østlandet økte i takt med antallet uker uten regn. Sviktende avlinger, fortvilte bønder som måtte slakte kyr på grunn av fôrmangel, kjøttetende bakterier i badevannet. Skogbranner ute av kontroll.

Er vi forberedt på kommende kriser og katastrofer?

Hvis vannet forsvinner i Oslo, vil situasjonen for eksempel kunne bli denne: I løpet av få timer vil 270.000 mennesker miste drikkevann. Fjernvarmenettet vil

kollapse. Brannvesenet vil mangle vann til slukking. Avløpene vil tettes, og det «vil forekomme åpen avføring utendørs» - noe som igjen vil føre til økt smitte og sykdom. Sykehus og sykehjem vil måtte evakueres, og skoler, barnehager og arbeidsplasser flyttes. «Det må påregnes ekstra dødsfall», og «mange vil frivillig flytte ut av byen», dette ifølge en rapport om bortfall av vann og avløp fra Oslo kommune.

SAUER UTEN BONDEVETT. - Til frokost i dag spiste jeg urter som jeg hadde plukket på tur med bikkja. Løvetann, en genial plante, som vokser overalt. Det er flust av spiselige planter, og man kan klare seg et par dager på det. Planter er ikke minst kjekt å ha hvis det blir sammenbrudd og det ikke er tilgang på medisiner. I tillegg setter det litt bedre smak på hverdagen ... Men dette skal jo ikke være noe matkurs.

Den 31 år gamle mannen bor i utkanten av Trondheim. Han jobber deltid som frivillig på et senter for rusavhengige, og bruker mye av fritiden sin på å forsikre seg om at han er tilstrekkelig forberedt dersom en krise skulle inntreffe.

I kjelleren der mannen bor finnes mat og utstyr, tape, verktøy, frø, klær, bøker om overlevelse. Han har også noen gassmasker, «fordi han fikk dem billig». I tillegg til alt det andre utstyret har han også offisielt godkjente jaktvåpen.

- Salongrifle og pumpehagle, basisen for jakt. Jeg jakter ikke overhodet, jeg er veganer. Men hvis det skjer noe, har jeg ikke noe imot å tygge på et lammelår eller en elgbiff.

31-åringen mener folk er ignorante og har mistet sitt sunne bondevett. Han kaller nordmenn flest «sheeple», som er et uttrykk brukt i preppemiljøet.

- De er som en saueflokk, som legger alt ansvar for egen sikkerhet og kunnskap på myndighetene. ➔

SIKKERHETSMETTET. - Egenberedskap handler om det akutte, om hva man trenger for å klare seg frem til myndighetene kommer på banen, sier Inger Thommessen. Hun har et lager i kjellerboden, og mener forskjellen mellom henne og typiske preppere, er at hun har tillit til samfunnet i det langsiktige.

FORNØYELSESPARK-PRINSIPPET. – Vi blir bare mer og mer digitalisert og befinner oss stadig mer på innsiden av en boble, sier Inger Thommessen. – I byene er man vant til at trikkene går og bussene ruller. Samtidig får vi panikk hvis det ikke er dekning på mobilen. Se for deg at det gjelder alle, samtidig? Til mine foreldre har jeg sagt at hvis noe skulle skje, og vi ikke får kontakt med hverandre, så kommer jeg til dem, og ikke omvendt. Det er den samme regelen som gjelder på Tusenfryd.

➔ **ETATENS PLAN.** – Vi ønsker ikke å skremme noen.

Det er tirsdag morgen, og i Storgata forsyner de kommunalt ansatte seg med kaffe og oppkuttet frukt, før de tusler inn møtesalen og finner seg en plass. Beredskapsrådgiver Kathrine Sæverud Hauge fra Beredskapsetaten har rigget klar en powerpoint-presentasjon. Hauge er ansvarlig for en ny beredskapskampanje som lanseres neste uke. Kampanjen skal blant annet inneholde oppdatert informasjon til husstander om hvilke ting man bør ha hjemme for å være forberedt på ulike kriser, og hva man bør tenke over når det kommer til egen beredskap. 72 timer er tiden myndighetene ønsker at befolkningen skal være i stand til å klare seg selv.

DSB har kartlagt nordmenns ansvarsfølelse i en eventuell krise. Undersøkelsene viser at folk er ansvarsbevisste, selv om de fleste er det Hauge kaller «litt dårlig forberedt».

– Veldig få har satt seg ned og gjort ting. Anbefalingen er at man har mat, vann og alternative varmekilder, og folk bør selvfølgelig ha disse tingene på plass. Men samtidig ser man at når det skjer ting, så tar folk grep. Det tyder på at folk kommer til å samarbeide i en eventuell krise.

Selv har Hauge mat i skapet til tre dager – helt i tråd med direktoratets anbefalinger.

– Men det er den maten jeg alltid spiser. Jeg er et turrenneske, så derfor har jeg også stormkjøkken og sovepose, og skulle nok klart å holde varmen hvis strømmen ble borte midt på vinteren. Vann i boden har jeg ikke. Jeg må helt klart gjøre noen grep selv.

LYTT TIL PREPPERNE. Bør vi alle bli mer som prepperne? Forsker ved Forbruksforskningsinstituttet (Sifo), Ardis Storm-Mathisen, mener vi kanskje har noe å lære av dem. Sammen med kolleger skrev hun i vår en kronikk i Aftenposten, der budskapet var at nordmenn burde lytte til prepperne.

– Prepperne er veldig opptatt av å kunne greie seg selv. De driver med rutinisering av kunnskapen. Det er

VELDIG FÅ HAR SATT SEG NED OG GJORT TING. ANBEFALINGEN ER AT MAN HAR MAT, VANN OG ALTERNATIVE VARMEKILDER

KATHRINE SÆVERUD HAUGE,
beredskapsrådgiver

i rutinene at beredskapen ligger, sier Storm-Mathisen.

– Bør vi tørrtrene på kriser?

– Nei, men vi bør bli flinkere til å lære av det som har skjedd tidligere. De fleste som har opplevd strømbrudd vet sikkert litt bedre hvor de har lommelykten til neste gang. De aller fleste har en liten plan eller noen ting de et de kan trenge – med unntak av de unge i Oslo, som sier at de bare drar hjem til mamma og pappa hvis det skjer noe.

Storm-Mathisen bekymrer seg mest for dette med kommunikasjon.

– Hvis flyalarmen går, vet du hva det betyr?

– At Norge er under angrep?

– Mange unge tror det, men det betyr «søk informasjon».

PREPPERENS BESKJED. – Du kan kalle meg Torbein Skjøttelstu, sier 31-åringen fra Trondheim, som ikke vil ut med sitt egentlige navn. DN kommer i kontakt med «Skjøttelstu» gjennom «Norsk survivalforum», en face-

bookgruppe der praten går i alt fra låsdirking (kan være greit å kunne hvis man skal bryte seg inn i boliger i et postapokalyptisk samfunn) til kompostering (fint hvis infrastruktur rundt søppelhåndtering kolliderer). «Torbein Skjøttelstu» mener de viktigste forberedelsene ikke egentlig er det man gjør fysisk, men det mentale.

– Hvis du er forberedt, kan du snu omgivelsene til din fordel.

Tidligere var «Skjøttelstu» bekymret for alle de alternative katastrofene som kanskje kunne inntreffe.

– Jeg fryktet at jordplatene skulle gli ut. Jeg leste mye alternative nyheter, og en del profetier. I dag er jeg mindre opptatt av de ekstreme tingene.

Siden 2007 har han vært del av et preppemiljø i Trondheim. De er en kompisgjeng som er opptatt av litt forskjellige scenarier.

– Som at det blir matmangel fordi importen faller sammen. Ellers er det strømmangel, vannmangel, brudd i telekommunikasjon, slutten på oljealderen, solstorm, storstilt dollarkollaps og pandemi på grunn av antibiotikaresistens. Terrorisme kan også være en ting å ta i betraktning. Det kan oppstå frykt for å oppholde seg i byer, eller gå langs veier.

GUTTA PÅ SKAUEN. – Denne er holdbar til 2023. Det er to måltider som kan varmes opp ved hjelp av et innebygd varmeelement. Jeg tror det er en kjøttgryte, sier Lars Andreas Grønningsæter Aglen (31).

Finnes det noen tegn på at nordmenn blir mer interessert i egenberedskap?

Aglen er daglig leder i Milrab, som holder til på Kalbakken utenfor Oslo. Bedriften, som hadde 66 millioner i driftsinntekter i 2017, selger spesialdesignet utstyr til politiet, forsvaret og til privatpersoner. Sistnevnte er kundegruppen som har hatt klart høyest økning de siste årene. Særlig er det salg av utstyr med et «taktisk» preg – som vil si at det er ment for å brukes i en operativ setting – som har skutt i været, med hele 115 prosent

FLOKKMENTALITET. «Sheeple» er et uttrykk brukt i preppemiljøet, og viser til at folk (fleest) oppfører seg som saueflokk, som legger alt ansvar for egen sikkerhet og kunnskap på myndighetene. Dette i motsetning til «Torbein Skjøttelstu», som kaller seg selv en «lavskala prepper». Han mener folk er ignorante og har mistet sitt sunne bondevett.

økning det siste året, ifølge Aglen.

- Funksjoner trumfer design. Robusthet trumfer utseende, sier Finn Magnus Torall, grunnleggeren av Milrab.

Torall viser frem en primuslignende gjenstand, som butikken også opplever stor etterspørsel etter. Primusen viser seg å være et stormkjøkken utstyrt med energi-produkerende vifte. Stormkjøkkenet har et lite USB-uttak hvor man altså kan lade mobilen, på strøm produsert av brennende kvister.

Kundegruppen til Milrab er hovedsakelig menn mellom 25 og 60 år.

- Man kan gjerne trekke en parallell til hjemmet når det kommer til å være forberedt. I stedet for å fylle primusen dagen før du drar på tur, kan du heller fylle den med en gang du kommer hjem, sier Torall.

En av dem som bestandig fyller tursekken når han kommer hjem fra camping, er mannen i begynnelsen av 50-årene, som er bosatt i en by på Østlandet.

- Det er vanskelig å snakke høyt om disse tingene. Du blir fort sett på som rar, sier mannen, som ikke ønsker å stå frem med navn.

På eiendommen sin har han lagret noen kanner med diesel. I kjelleren står et nødaggregat. Sekken med campingutstyr er alltid pakket og klar, han kan når som helst dra hjemmefra og overleve minst en uke på provianten han har med seg.

- Man trenger ikke gå ned i tung paranoia for å bry seg om overlevelse. Det holder faktisk å ha kontroll på campingutstyret sitt, sier han til DN.

TENK DET UTENKELIGE. - I Finnmark skjønner folk hva jeg snakker om. I Oslo og Bergen oppfatter jeg det som om folk ikke kan forestille seg at 7-Eleven ikke eksisterer.

Odd Einar Dørum står på taket av Venstres hus og skuer mot en helikopterplattform på baksiden av det ødelagte Regjeringskvartalet. Da terroristen Anders Behring Breivik sprengte bilen sin i Grubbegata 22. juli

JEG ER VEGANER. MEN HVIS DET SKJER NOE, HAR JEG IKKE NOE IMOT Å TYGGE PÅ ET LAMMELÅR

«TORBEIN SKJØTTELSTU» (31)

2011, var budskapet i ettertid at myndighetene ikke hadde vært godt nok forberedt på det utenkelige.

- Det å ruste opp folk til å tenke litt ekstra er veldig vanskelig. I sommer har vi fått det satt på spissen igjen til, gjennom å se hva som har skjedd med landbruket og med alle skogbrannene. Men det utenkelige kan også være sånne ting som at snø tar ned ledningsnettet. Det kan være dramatisk nok, sier Dørum.

Dørum og kona har en matbod i borettslaget hjemme, der de kan ha «det nødvendigste».

- Når myndighetene kommer med sine oppdaterte råd, vil vi sette oss ned og gå gjennom hva vi allerede har, og hva som mangler, sier han.

I 1999 satte Dørum ned et beredskapsutvalg, ledet av Kåre Willoch. Utvalget tok blant annet for seg sårbarhet knyttet til infrastruktur, smittevern, vannforsyning og masseødeleggelsesvåpen. Dørum mener det er på høy tid at myndighetene setter ned et nytt beredskapsutvalg.

- Vi vet at det finnes varslingsystemer. Men de må

kunne tas i bruk. For meg er hovedbudskapet at det ikke hjelper med hjelpemidler alene. Du må også, av og til, tenke i fem minutter på det utenkelige. Det blir man ikke psykotisk av.

MÅTTE EVAKUERE. - For oss på bygda er scenarioet ofte ikke det at man skal greie seg i hjemmet, men at man skal komme seg ut av hjemmet, sier Hanne Britt Jacobsen (57), som i 2013 fikk kjenne en naturkatastrofe på kroppen.

Våren 2013 kom historiske nedbørsmengder i Oppland. Jacobsen, som bor i Kvam kommune, måtte evakuere huset sitt i all hast.

- Vannet steg, og politiet kom på døren og sa at vi måtte ut. Det var jeg, min samboer, svigerfar, sier Jacobsen.

Hun var den gang var dårlig forberedt på evakueringen, ifølge henne selv.

- Vi måtte gå fra klær og livsnødvendige medisiner. Vi måtte også gå fra katten, fordi vi ikke fant buret, sier Jacobsen, som på grunn av de store ødeleggelsene endte opp med å være evakuert i flere måneder.

I ettertid skjønte Jacobsen at hun trengte en kriseplan. Hun skaffet seg gass i tilfelle strømmen skulle gå, samt et lite lager med hermetikk. Jacobsen har også laget seg en oversikt over hvor hun har hva, i tilfelle hun må evakuere igjen.

- Lader til mobil, ekstra skift, boks til å ha medisiner i, ekstra ull, støvler ... og buret til katten.

SLUTTEN PÅ SAMFUNNET. Det høres ut som noe fra Blade Runner. Men «100-års solstorm» er faktisk inkludert i rapporten med navnet «Kommunalt risikobilde», som ble presentert av Oslo kommunes beredskapssetat i begynnelsen av 2017. I tillegg nevner rapporten en rekke andre, nokså usannsynlige - men likevel *fullt mulige* katastrofer, som kan ramme Oslo - og som byen derfor bør være forberedt på.

- Jordskjelv og ekstremvær, terrorisme og uro, store ➔

► PREPPINGENS HAMSKIFTE

► **EN ARTIKKEL** fra The New Yorker (2017) beskriver hvordan interessen for overlevelse, eller *prepping*, har gått fra å være et fenomen forbundet med hysteri, til å bli et spørsmål som i stadig større grad opptar tech-miljøer som Silicon Valley. I saken forteller gründere og Facebook-ansatte om hvordan de møtes jevnlig for å snakke om «backup»-planer, som inkluderer alt ifra fluktruter med egne helikoptre, underjordiske bunkere som er mer eller mindre innflytningsklare, til hvordan skaffe seg flere enn ett pass.

► **VELSTÅENDE MENNESKER** som frykter dommedag ble nylig et politisk anliggende på New Zealand. Der innførte regjeringen i sommer restriksjoner på salg av eiendom til utlendinger – et økende problem som følge av at rike dommedagspreppere, som for eksempel PayPal-grunnlegger Peter Thiel, kjøper seg «krisebolig» på øya. De rikes inntog på kriseboligmarkedet har, hevder regjeringen på New Zealand, presset prisene opp i så stor grad at newzealendere nå sliter med å kjøpe eiendom.

► ulykker, som brann eller akutt forurensning. Smitteutbrudd, og kollaps i infrastrukturen, som gir bortfall av strøm og vann. Oslo skal være dimensjonert for alt dette, sier Ann Kristin Brunborg, beredskapssjef i Oslo kommune.

– Det er også sånn at vi i Oslo risikerer å få en kombinasjon av konsekvenser. Vi kan få ekstremvær og oversvømmelse samtidig som vannet forsvinner, sier Brunborg som blant annet ser eventuelle sammenbrudd i forsyning av vann og avløp som en stor utfordring.

– Det vil fort bli grisete.

THOMMESSENS TOMMELFINGERREGEL. – Egenberedskap handler om det akutte, om hva man trenger for å klare seg frem til myndighetene kommer på banen. Forskjellen på meg og typiske preppere, er at jeg har tillit til samfunnet i det langsiktige, sier Inger Thommessen.

Hver morgen krysser hun byen med t-banen for å komme seg til jobb på bydelskontoret i Vestre Aker. Med en mastergrad i sikkerhetspolitikk har hun blitt oppnevnt som beredskapskontakt i bydelen. Det innebærer blant annet at hun, i en eventuell krise, må bidra med å iverksette hjelp til de mest sårbare innbyggerne i bydelen.

Når det kommer til det umiddelbare, vil Thommessen gjerne ha en plan. Hvis t-banen står, for eksempel på grunn av strømbrytning, har hun en elsykkel i bakhånd.

– Men hvis det er midt på vinteren, har jeg ikke mange alternativer, sier Thommessen, som begynner å le når hun tenker på hvor langt hun egentlig kan dra tankene som handler om egne kriseplaner.

– Venninnen min og jeg har snakket om at vi burde ha en motorsykkel stående, i tilfelle Oslo må evakueres. Da vil lange bilkøer mest sannsynlig bli det største problemet. Men da burde vi egentlig hatt en bil stående et sted utenfor byen ... og den bilen burde vært full av utstyr ... og ideelt sett burde vi kunne kjøre bilen til en hytte i skogen eller på fjellet.

Poncho og
presenning i ett

Radio

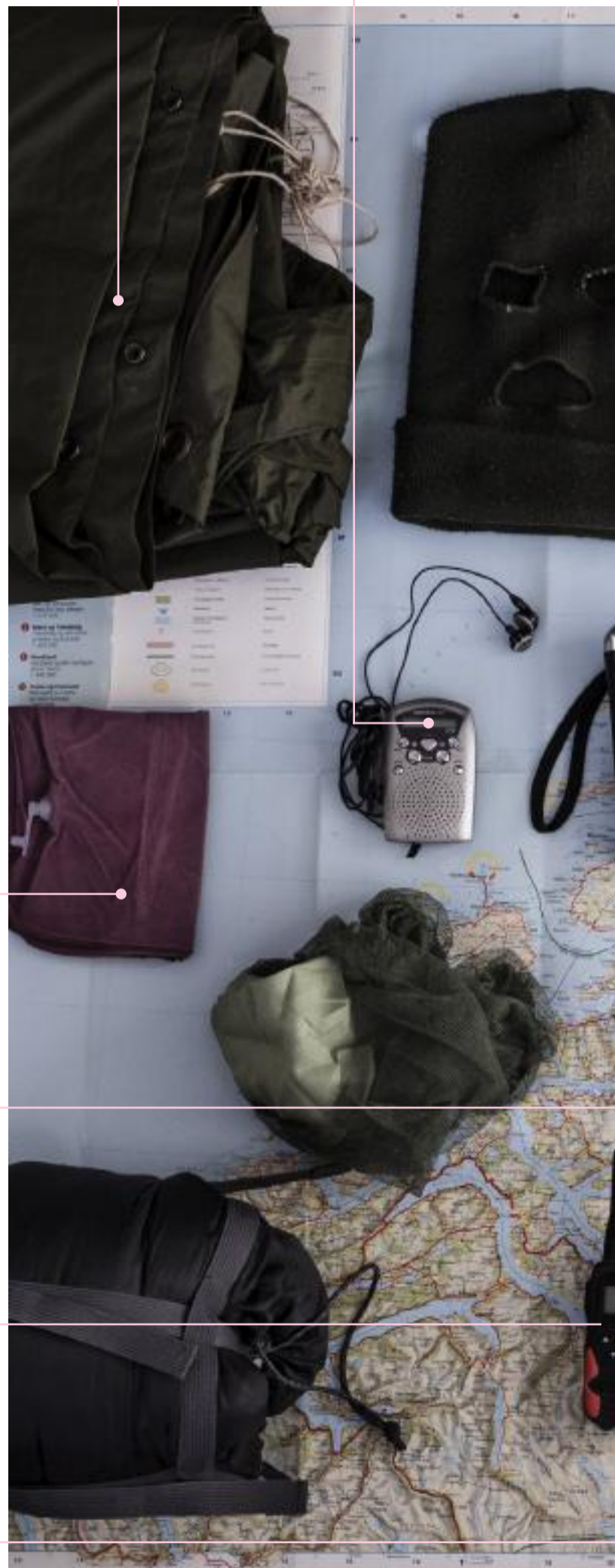
ANY CASE-SCENARIO.
– Hvis du er forberedt, kan du snu omgivelsene til din fordel, sier den 31 år gamle mannen som kaller seg «Torbein Skjøttelstu». Bildet viser en miks av «EDC» – «Every day carry» – for en behagelig hverdag i det vanlige samfunnet, og en «BOB» – «Bug out bag». Sistnevnte er for umiddelbar, rask forflytning og overnatting, til man når en «safespot».

Oppblåsbar hodepute

Drikkeklar Lifestraw
(rensefilter)

Walkie-talkie 10 km

Lommekniver

Overlevelsesguide

Kart og kompass

Fyrverkeri mot ville dyr/
avlede oppmerksomhet

Multitool m/bits

Blyant og penn for å tegne
& gi notater/underskrift

Klor til rens av
vann eller håndvask
før sårbehandling

Kondom (div. bruks-
områder, f.eks. kan holde
på vann som renses)

► EGENBEREDSKAP

► **UNDERSØKELSER FRA** blant andre Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DSB) og Forbruksforskningsinstituttet (Sifo) viser at nordmenn har lav bevissthet rundt egenberedskap i kriser.

► **DSB OG** Beredskapsetaten i Oslo kommune lanserer 19. oktober en ny kampanje for bevisstgjøring rundt egenberedskap.

► **KAMPANJEN INNEHOLDER** oppdaterte råd til sivilbefolkningen, om

hvilke grep man kan ta for best mulig å være forberedt dersom det samfunnet blir rammet av en krise. Hovedbudskapet til kampanjen er at folk bør tenke over hva de har, og hva de eventuelt mangler, hvis en krise skulle oppstå.

► **RÅD OM** alt fra hvordan sikre seg mot flom, strømbrudd og kulde, til informasjon om flyalarmen og hvordan sikre en bolig for eldre finnes allerede på DSBs nettsted Sikkerhverdag.no.

OVERLEVELSES-ENTREPRENØRER. - I stedet for å fylle primusen dagen før du drar på tur, kan du heller fylle den med en gang du kommer hjem, sier Finn Magnus Torall (til høyre). Sammen med Lars Andreas Aglen (til venstre) driver han utstyrsbutikken Milrab på Kalbakken i Oslo. Det er særlig etterspørselen etter «taktiske» produkter som har økt de siste årene.

► **DEN NORDISKE MODELLEN.** - Spørsmålet er hvordan vi vil klare oss hvis systemene forsvinner eller blir satt ut av spill, sier Ardis Storm-Mathisen.

I det nylig avsluttede forskningsprosjektet «Samrisk», undersøkte Storm-Mathisen og hennes forskerteam hvordan husholdninger i Norge, Sverige og på Island ville håndtere at strøm og ikt blir borte.

- Det vi finner er at myndighetene, i både Norge Sverige og på Island, tar et veldig stort ansvar, og samtidig har lave forventninger til den enkelte borger, sier Storm-Mathisen.

Samrisk-prosjektet fant interessante forskjeller mellom Norge, Island og Sverige. På Island, som er en isolert øy med en liten befolkning, mye naturkrefter, som hyppige stormer, og fare for vulkanutbrudd, finnes en implisitt forventning om at folk skal klare seg selv. I Sverige er myndighetene mye mer eksplisitte enn i Norge, noe som kan ha en sammenheng med landets geopolitiske situasjon, som at de ikke er medlem av Nato, og at folk bor mer sentralisert, mener Storm-Mathisen.

- Hvis du googler den svenske myndigheten for samfunnsikkerhet og beredskap, ser du at de har lagt ut veldig mye materiell sammenlignet med Norge. De har også laget flere instruksjonsvideoer, slik at de kommuniserer på flere måter, og dermed skal bli lettere for folk å skjønne hva de kan og bør gjøre.

SVENSKE TILSTANDER. «Om krisen eller kriget kommer», er tittelen på en brosjyre som i vår ble sendt

FUNKSJONER TRUMFER DESIGN. ROBUSTHET TRUMFER UTSEENDE

FINN MAGNUS TORALL, grunnlegger av Milrab

ut til alle svenske husstander, på oppdrag fra regjeringen. Brosjyren skulle hjelpe svenskene med å bli bedre forberedt på alt fra ulykker og ekstremvær, til it-angrep og militære invasjoner.

Viktigst er kanskje sjekklisten i midten, som viser en oversikt over hva man bør ha tilgjengelig i sitt hjem. Langtidsholdbar mat. Dunker til å ha vann i, flasker som egner seg til å fryse ned, stormkjøkken, lommelykt, ullklær, alternative varmekilder, batteridrevet radio, kon-tanter, håndsprit. Bakerst finnes en liste der man kan skrive ned viktige telefonnumre.

Sverige bruker 18 ganger så mye penger på beredskap som Norge, ifølge Storm-Mathisen. I tillegg har de også

en årlig beredskapsuke, med en rekke arrangementer som setter søkelyset på tema.

Kathrine Hauge i Beredskapsetaten mener den norske beredskapskampanjen har lagt seg på en litt annen linje enn svenskene.

- Sammenlignet med Sverige er den norske kampanjen mindre preget av krig, og mer av et «vær forberedt»-budskap. Det handler mer om uforutsette ting som kan skje, som det at det kommer masse snø, eller at vannet forsvinner. Ting som gjør at vi må endre handlingene våre.

VANNET FORSVANT. «Torbein Skjøttelstu» opplever ofte at kunnskapen han har skaffet seg gjennom prepemiljøet komme til nytte. I en melding til DN forteller han om da vannet plutselig forsvant i sommer.

- Gjøtt om det var greit å ha vann klart! Dette gjentok seg senere, naboene i komplekset ble smått nervøse, men jeg tror ikke kunnskapen går inn. Har drøftet sånt med familien, men det blir for drøyt for dem, de vil ikke tenke over at livet kan endres. Ikke bare som i katastrofer men i små hendelser, personskaade, økonomi. En god analogi: Folk flest er godt innlært til å ta på bilbelte og ha brannslukningsapparat i hus. Hvorfor, når de mest sannsynlig aldri får bruk for det? Fordi risikoen er stor, og det samme gjelder i hvert fall hverdagslig prepping som å kunne førstehjelp, være passelig trent, ha med et lite kutteredskap, og være observant.

wilde.imeland@dn.no